

1. Obiekt Młyn wodny

13

MŁYN WODNY - ZESPÓŁ

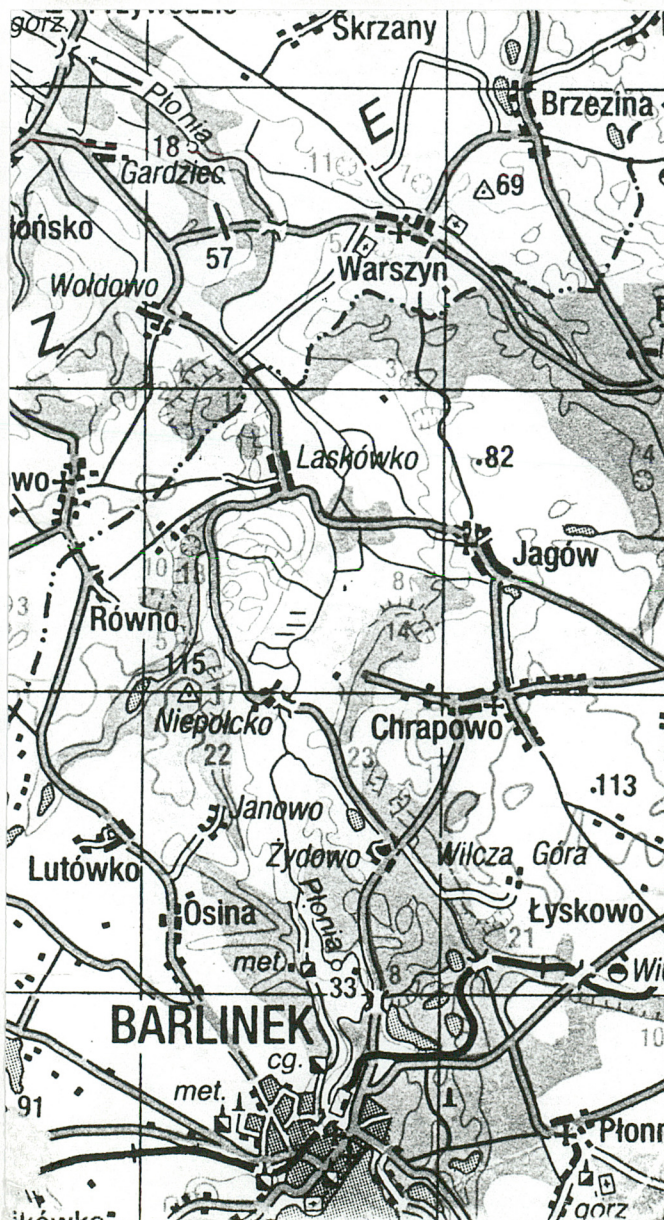
2. Czas powstania

ok. 1910

3. Miejscowość

BARLINEK

11. Widok od strony pld. neg.700/47/6. Widok na dziedziniec od strony zach. neg. 700/46/4. Orientacja.

4. Adres

ul. Fabryczna 3-4
74-320 Barlinek0

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo gorzowskie

gmina

Barlinek

pow. myśliborski

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Kleinberlin (do 1939 r.)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo szczecińskie

powiat

Myślibórz

8. Właściciel i jego adres

Gminna Spółdzielnia "Samopomoc
Chłopska"

ul. 1-go Maja 26 74-320 Barlinek

9. Użytkownik i jego adres

Gminna Spółdzielnia "Samopomoc
Chłopska"

ul. 1-go Maja 26 74-320 Barlinek

10. Rejestr zabytków

Nr

A-382

data

30.12.2008

Jeszcze nie tak dawno szum wody i stukot kół młyńskich to częste odgłosy unoszące się nad nurtem Płoni i jej dopływami.

Stały tu liczne młyny zbożowe, folusze, garbarnie tartaki a nawet papiernia. Tyko w najbliższej okolicy miasta funkcjonowało w przeszłości co najmniej 12 tego rodzaju obiektów. Najstarszy z nich zwany Vor Mühle leżał na Młynówce (um. Mühlenfliess).

W środkowym biegu Młynówki, na zachód od dworca PKP, przy obecnej ul. Fabrycznej ok. 1910 r. zbudowano duży, ceglany młyn wodny, zwany popularnie Dworcowym. Pierwotnie nosił on nazwę Lohmühle.

Jego sytuacja była starsza, korzenie młyna sięgają wieków średnich. Według Księgi Ziemskiej z 1337 roku "molendinum dictum lomule" płacił dwanaście funtów lekkich fenigów. Początkowo mielono w nim mąkę. W 1589 roku znajdowała się tutaj również piła do tarcia drewna podlegająca domenowi w Karsku.

W 1685 roku młynarzem był Ferdynand Kuntze. Spis z 1809 roku podaje, że jest to młyn zbożowy. 26 września 1810 roku cały młyn został zniszczony przez wielki pożar.

W latach 1899-90 przebudowano gruntownie cały zespół hydrotechniczny. Utorowano dwa zbiorniki retencyjne, jaz piętrzący i wymurowano kanał roboczy.

W 1910 roku zmodernizowano budynek produkcyjny młyna (stary zastąpiono nowym murowanym) i częściowo dom młynarza. Do roku 1920 zbudowano jeszcze budynek inwentarski i maszynownię. W 1922 roku dla potrzeb młyna uruchomiono poziomą turbinę Francisa (użytkowaną do 1966 r.), którą zastąpiono starsze koło wodne.

W roku 1939 zmodernizowano i wymieniono znaczną część wyposażenia w części produkcyjnej (m.in. zainstalowano nowe młeczniki walcowe firmy Miag).

W 1945 roku wprowadzono dla tej części miasta nazwę Korzkiew, która się jednak nie przyjęła. Czynny do dziś młyn podlega Gminnej Spółdzielni "Samopomoc Chłopska" w Barlinku.

SYTUACJA: Barlinek będąc siedzibą władz miasta gminy położony jest nad jez. Barlińskim w północnej części województwa gorzowskiego, w odległości ok. 22 km na płn. od jego stolicy. W odległości ok. 18 km w kierunku zachodnim przebiega droga o znaczeniu regionalnym E65 z Gorzowa Wlkp. do Szczecina. W mieście przecinają się dwie drogi o znaczeniu lokalnym Strzelce Krajeńskie - Lipiany i Gorzów Wlkp. - Choszczno. Sam zespół młyna dworcowego położony jest w północnej części miasta przy ul. Fabrycznej prowadzącej do Zakładów Urządzeń Przemysłu Okrętowego "Bomet".

KOMPOZYCJA: Zespół młyna w Barlinku składa się z trzech zasadniczych części: **głównego budynku produkcyjnego, budynków towarzyszących** (bud. mieszkalny młynarza, bud. gospodarczy, stacja trafo, maszynownia) i **budowli hydrotechnicznych**. O kompozycji zespołu decyduje ich wzajemne położenie po obu stronach ul. Fabrycznej pełniącej rolę **osi kompozycji** zorientowanej z kierunku płn.-zach. na płd.-wsch. Na zach. od osi kompozycji znajdują się wszystkie budynki produkcyjne, gospodarcze i mieszkalne budowane tak aby dłuższa elewacja frontowa przylegała bezpośrednio do drogi. Wyjątkiem jest odsunięty od drogi o ok. 35 m budynek gospodarczy (dawny budynek inwentarski) i niewielka stacja trafo.

- **Obiekty hydrotechniczne.** Symetrycznie po przeciwnej stronie ulicy zbudowano dwa zbiorniki retencyjne (o pow. 27 arów każdy) gromadzące wodę dla potrzeb młyna. Z drugiego zbiornika na wysokości młyna poprowadzono w poprzek drogi kanał roboczy, który dalej wpadał do komory z turbiną Francisa przy północnej elewacji młyna. W chwili obecnej nad kanałem zbudowano most żelbetowy. Wcześniej istniał tu jaz piętrzący, zapewne 2-zastawkowy, z zasuwami drewnianymi. Sam kanał typu otwartego o przekroju poprzecznym do 10 m i kubaturze wykopu 4,50 x 1,50 x 7,35. Z dwóch zbiorników retencyjnych do dnia dzisiejszego zachował się tylko jeden. Na miejscu drugiego z czasem zbudowano cegielnię. **Krajobraz urbanistyczny** kształtuje także niewielkie założenie parkowe obejmujące teren zbiorników. W chwili obecnej na uwagę zasługują jedynie pojedyncze egzemplarze drzew, w tym jedno o randze pomnika przyrody. Główną **oś widokową** poprowadzono równolegle do osi kompozycji. **Dominantę architektoniczną** stanowi najwyższy w zespole budynek produkcyjno-mieszkalny młyna.

- **Budynek produkcyjno-mieszkalny.** Trzykondygnacyjny, wolnostojący, podpiwniczony z użytkowym poddaszem. Ściany murowane z cegły pełnej gr. 12, 25, 38 i 51 cm. Stropy ceglano-kleinowe i drewniane legarówo-listwowe w części produkcyjnej. Konstrukcja dachu drewniana przekryta łupkiem i blachą falistą. Elewacje nie tynkowane o fakturze cegły spoinowanej, czerwonej. Wewnątrz młyna zachowane oryginalne wyposażenie z pocz. XX w. Rzut budynku zbliżony do prostokąta o bokach 12,7 x 23,5 m.

- **Budynek mieszkalny młynarza.** Jednokondygnacyjny, częściowo podpiwniczony z użytkowym poddaszem połączony niegdyś z częścią stodoły. Ściany murowane z cegły posadowiono na kamiennej podmurówce. Strop drewniany legarówo-listwowy. Konstrukcja dachu płasko-siodłowa przekryta dachówką ceramiczną. Stolarka okienna i drzwiowa drewniana. Całość posadowiono na planie prostokąta o wym. 12,5 x 12,0 m.

- **Budynek gospodarczy** (dawny inwentarski). Jednokondygnacyjny z użytkowym poddaszem. Ściany zewnętrzne ceglano-kleinowe gr. 25 cm. Wnętrze jednoprzestrzenne z dwoma rzędami słupów podtrzymujących konstrukcję ceglanych stropów. Dach drewniany przekryty dachówką ceramiczną. Rzut budynku ma kształt prostokąta o wym. 11,8 x 23,5 m. Główne bramy wjazdowe usytuowano od strony płn.-zach.

- **Budynek maszynowni.** Budynek jednokondygnacyjny, niepodpiwniczony dobudowany do płn.-wsch. elewacji młyna. Ściany ceglano-kleinowe gr. 25 cm. Strop drewniany z podsufitką. Dach dwuspadowy o konstrukcji słupowo-płatwiowej pokryty papą. Okna stalowe. Drzwi klepkowe ciesielskie. Obiekt wyposażony jest w maszyny i agregaty związane z napędem wyposażenia technologicznego młyna.

- **Stacja transformatorowa.** Ściany ceglano-kleinowe. Konstrukcja dachu drewniana pokryta dachówką ceramiczną. Posadzka - terrakota. Skromny detal wykonany z form betonowych.

<p>14. Kubatura</p> <p>w kartach poszczególnych obiektów</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>Powierzchnia zabudowy zespołu:</p> <p>ok. 0,9 ha</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>młyn wodny</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>młyn zbożowy o napędzie elektrycznym</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie</p> <p>Od pocz. XX w. kiedy to zespół został w pełni ukształtowany przeprowadzano wielokrotnie modernizacje. Wszystkie obiekty zespołu wymagały stałych napraw. Do ważniejszych prac zaliczyć można:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.przeprowadzoną w latach 1920-39 kompletną modernizację wyposażenia części produkcyjnej, wraz z zamontowaniem w roku 1922 turbiny Francisa, 2. odbudowę i rozbiórkę części zniszczonych podczas wojny budynków (bud. inwentarski, stodoła) oraz zasypanie jednego z dwóch zbiorników retencyjnych - w latach 1945-55, 3. wyłączenie z ruchu w roku 1966 turbiny Francisa, której rolę przejął silnik elektryczny, czerpiący energię z sieci ogólnej, 4. przebudowę kanału roboczego, jazu piętrzącego i zasów podczas układania mostu żelbetowego nad kanałem w latach 80-tych XX w. 		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan zachowania poszczególnych obiektów zespołu jest zróżnicowany. W najgorszym stanie technicznym jest budynek mieszkalny młynarza. W chwili obecnej nieużytkowany szybko popada w ruinę. Ważne jest aby odpowiednio zabezpieczyć wnętrza budynku przed wandalami i szabrownikami. Konieczna jest wymiana większości stolarki okiennej i drzwiowej oraz części pokrycia dachu. W stosunkowo najlepszym stanie zachował się główny budynek produkcyjno-mieszkalny utrzymując oryginalną bryłę, plan, elewacje i wyposażenie.</p> <p>Zupełnie przebudowano także pierwotny układ hydrotechniczny niszcząc większość oryginalnych urządzeń. Zachował się jedynie jeden ze zbiorników retencyjnych, fragm. kanału roboczego i komora z turbiną.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Zespół młyna wodnego w Barlinku stanowi przykład modelowego rozwiązania architektoniczno-przestrzennego i krajobrazowego tego typu zespołów. O jego wartości stanowi ciekawe położenie i dobry stan zachowania poszczególnych jego elementów. Należy utrzymać układ przestrzenny składających się na zespół obiektów (ich bryły i elewacje). Należy utrzymać rozwiązania funkcjonalne wewnątrz budynków i elementy oryginalnego wyposażenia.</p> <p>Wszelkie prace projektowe, programy eksploatacji zespołu i poszczególnych budynków, programy prac remontowych uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

Karta ewid. A nr 735

patrz też karty obiektów kształtujących zespół młyna, wykonane w 1997 r. w BSiDZT:
Budynek produkcyjno-mieszkalny młyna, Budynek mieszkalny młynarza, Budynek gospodarczy.

25. Opracował: Program komputerowy karty - Word for Windows - BSiDZT S. Januszewski

tekst Artur Jakubowski 11 lutego 1997 r.

plany, rysunki Artur Jakubowski 11 lutego 1997 r.

zdjęcia fotogr. Artur Jakubowski 11 lutego 1997 r.

miejsce przechowywania negatywów BSiDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

22. Bibliografia

- "Młyny wodne okolic Barlinka", Zbigniew Miler przy współpracy Kazimierza Hoffmanna - Głos Barlinka 1992 r.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

WOJEWÓDZKI ODDZIAŁ
PAŃSTWOWEJ SŁUŻBY OCHRONY ZABYTKÓW
ul. Jagiellończyka 8
66-413 GORZÓW WLKP.
tel./fax (095) 223-612, 215-295

[Signature]
DYREKTOR
mgr Władysław Chrostowski
WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

- Mapa okolic Barlinka, w: Głos Barlinka 1992

27. Załączniki

Nr 1 - dokumentacja fotograficzna

Nr 2 - dokumentacja fotograficzna i rysunkowa - sytuacja zespołu młyna

1. Miejscowość

BARLINEK

2. Obiekt Młyn wodny

MŁYN WODNY - ZESPÓŁ

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna (verte)

1. Budynek produkcyjny od strony zach. neg.700/44/6.

2. Maszynownia widok od wsch. neg.700/46/2.

3. Wewnętrzne podwórze (widok od strony płn.-wsch.) neg.70047/4.

verte!

4. Relikty złożenia kamieni młyńskich neg. 700/41/2.

5. Stacja transtormatorowa neg. 700/46/4.

Wkładkę założył: Artur Jakubowski 11 lutego 1997 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

1. Miejscowość

BARLINEK

2. Obiekt Młyn wodny

MŁYN WODNY - ZESPÓŁ

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna i rysunkowa - sytuacja młyna (verte)

1. Fragm. parku z drzewem uznanym za pomnik przyrody neg.700/41/1.

2. Fragm. elewacji stacji transformatorowej neg.700/46/5.

3. Zbiornik retencyjny (widok od strony młyna) neg.700/37/3.

Wkładkę założył: Artur Jakubowski 11 lutego 1997 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

